

Damian Szacawa

Małe państwa Europy Północnej w Radzie Bezpieczeństwa ONZ

Po raz pierwszy w historii w Radzie Bezpieczeństwa ONZ (RB ONZ) znajdują się dwa państwa z Europy Północnej: Estonia (2020-2022) i Norwegia (2021-2023). To szansa na wzmocnienie współpracy w obszarach, które są bliskie małym państwom, np. priorytetowym traktowaniu przestrzegania prawa międzynarodowego czy podejmowaniu wielostronnych działań dyplomatycznych w zakresie rozwiązywania sytuacji kryzysowych. Ponadto Dania – kolejne państwo z regionu Morza Bałtyckiego – ogłosiła chęć ubiegania się miejsce niestałego członka RB ONZ w latach 2025-2026.

Małe państwa w RB ONZ: współpraca kluczem do sukcesu. Pomimo tego, że grupa małych państw¹ w ONZ jest dość mocno zróżnicowana, to spojrzenie na wyzwania globalne z ich punktu widzenia oferuje nową perspektywę. By zrealizować swoje interesy polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, podkreślają znaczenie dyplomacji wielostronnej, priorytetowo podchodzą do przestrzegania prawa międzynarodowego i postrzegają obecność w RB ONZ jako źródło prestiżu. Kluczową zasadą pracy ONZ jest wprawdzie suwerenna równość państw członkowskich, stosunkowo często jednak małe państwa spotykały się z wyzwaniami w prowadzeniu efektywnej polityki zagranicznej i realizacji swoich interesów na forum ONZ.

Dotychczasowa historia RB ONZ pokazuje, że aby być skutecznymi, małe państwa o niewielkich rozmiarach i relatywnie mniejszych zasobach i środkach muszą działać wspólnie. Ważnym elementem są również zdolności dyplomatyczne i umiejętność prowadzenia dialogu. Rezolucje przyjęte w 2020 r. przez RB ONZ (w liczbie 56) udowodniły, że obecnie organ ten nie jest całkowicie sparaliżowany rywalizacją stałych członków (P5). Oznacza to, że przynajmniej w odniesieniu do niektórych państw w Afryce (Czad, Demokratyczna Republika Konga, Libia, Republika Środkowoafrykańska, Somalia, Sudan i Sudan Południowy), Azji (Afganistan, KRLD) czy na Bliskim Wschodzie (Jemen) niestałym członkom RB ONZ udało się zbudować skuteczne koalicje pomimo niesprzyjającego otoczenia.

Estonia: sprawy europejskie przede wszystkim. W trakcie obecnej kadencji Estonia wielokrotnie znajdowała się w centrum dyplomacji kryzysowej, realizując swoje priorytety m. in. potępiając przypadki łamania prawa międzynarodowego czy też zwracając szerszą uwagę państw członków RB ONZ na kwestie bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni. Ze względu na pandemię COVID-19 spotkania w trakcie prezydentury Estonii w maju 2020 r. miały formę wideokonferencji, co umożliwiło temu państwu potwierdzenie wizerunku lidera cyfrowego ([„Komentarze IEŚ”, nr 202](#)).

Powtarzającym się punktem w agendzie Stałego Przedstawicielstwa Estonii przy ONZ był także ciągły monitoring bezpieczeństwa w Europie Środkowej i Wschodniej. Dużą uwagę poświęcono rozwojowi sytuacji na Białorusi po wyborach prezydenckich w sierpniu 2020 r., a zwłaszcza łamaniu praw człowieka w tym państwie (4 września, w trakcie nieoficjalnego spotkania RB ONZ głos zabrała m.in. Swiatłana Cichanouska). Ważne miejsce w działaniach Estonii zajmowały również konflikty w przestrzeni poradzieckiej – na Krymie, w Gruzji

¹ Forum Małych Państw (FOSS) – nieformalna grupa w ONZ, założona w 1992 r. – definiuje małe państwa, jako te, których populacja nie przekracza 10 milionów mieszkańców. Obecnie do FOSS należy 108 państw członkowskich ONZ, zob. więcej: Ministerstwo Spraw Zagranicznych Singapuru, Small States, <https://www.mfa.gov.sg/SINGAPORES-FOREIGN-POLICY/International-Issues/Small-States>.

oraz w Górskim Karabachu. Niestety, ze względu na opór Rosji – stałego członka RB ONZ dysponującego prawem weta – Estonia nie może zbyt wiele zrobić w tym obszarze. Rodzi to niezrozumienie i rozczarowanie wśród części obserwatorów, ale należy zauważyć, że w tych przypadkach istotne jest, aby kwestie te pozostawały stale w centrum uwagi. Kolejną okazją do zwrócenia na nie uwagi społeczności międzynarodowej będzie druga prezydencja Estonii w RB ONZ, która jest zaplanowana na czerwiec 2021 r.

Warto zauważyć również współpracę Estonii z innymi europejskimi członkami RB ONZ (Belgia, Francja, Niemcy i Norwegia) w zakresie przygotowywania wspólnych oświadczeń czy projektu rezolucji. Wspólnie z Norwegią Estonia odgrywa rolę tzw. państwa „piszącego” (ang. pen-holder) ds. sytuacji humanitarnej w Afganistanie. Natomiast razem z Francją pełni rolę głównego negocjatora ds. embarga na dostawy broni do Libii (realizowanego przez Unię Europejską w ramach misji IRINI).

Norwegia: aktywność w RB ONZ potwierdzeniem zdolności dyplomatycznych. Norwegia jest niestałym członkiem RB ONZ od początku br. Skupia swoje działania wokół pięciu obszarów: przestrzegania prawa międzynarodowego, prowadzenia dyplomacji pokojowej, wzrostu udziału kobiet w misjach pokojowych ONZ, zwiększenia ochrony ludności cywilnej na obszarach dotkniętych konfliktami oraz wpływu zmian klimatu na bezpieczeństwo międzynarodowe ([„Komentarze IES”, nr 228](#)).

Mimo że prezydencja Norwegii w RB ONZ będzie miała miejsce w 2022 r., to już obecnie działa ona aktywnie w kilku obszarach bezpieczeństwa międzynarodowego, zwłaszcza w odniesieniu do nieprolifracji broni nuklearnej i zwalczania terroryzmu międzynarodowego. Wynika to z dotychczasowej polityki Norwegii oraz faktu, iż stoi na czele komitetów RB ONZ ds. sankcji wobec Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej (KRLD) oraz ds. sankcji wobec ISIL (Da'esh) i Al-Kaidy, a także oraz grupy roboczej RB ONZ ds. dzieci w konfliktach zbrojnych. Powierzenie Norwegii tych funkcji jest potwierdzeniem jej kompetencji i wyrazem zaufania ze strony innych państw. Niesie to za sobą szereg wyzwań, z których najważniejszy wynika z dotychczasowej słabości reżimu sankcyjnego wobec KRLD – nie spowodowały one bowiem zaniechania rozwoju programów nuklearnego i raketowego KRLD.

Dania: kolejny kandydat z Europy Północnej. Dziewiątego marca 2021 r. premier Danii Mette Frederiksen ogłosiła zamiar kandydowania Danii do RB ONZ w latach 2025-2026. Wyboru dokona w połowie 2024 r. 78. sesja Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Jednocześnie na stanowisko specjalnego przedstawiciela rządu w tym zakresie został powołany były minister spraw zagranicznych Kristian Jensen. Z końcem marca br. złożył on mandat posła, sprawowany z ramienia liberalnej Venstre, która od 2019 r. pozostaje w opozycji do mniejszościowego socjaldemokratycznego gabinetu premier Frederiksen.

Starania Danii wynikają z chęci zasiadania w gronie państw, które decydują o kwestiach globalnego pokoju, bezpieczeństwa i rozwoju. Rada Bezpieczeństwa ONZ, w której Dania zasiadała dotąd czterokrotnie (po raz ostatni w latach 2005-2006), jest dla niej ważnym forum polityki międzynarodowej i partnerskich sojuszy. Priorytety kandydatury nie zostały jeszcze określone, ale powinny odzwierciedlać interesy Danii, tj. bezpieczeństwo klimatyczne, dyplomację pokojową i kontrolę zbrojeń. Konieczne będzie prowadzenie kampanii promocyjnej w celu poparcia dla kandydatury i pozyskania głosów zarówno ze strony bliskich sojuszników, w tym m.in. państw nordyckich i bałtyckich, jak i pozostałych państw. Sprzyjać temu będzie pragmatyczny program, który będzie możliwy do zrealizowania w warunkach nasilającej się konkurencji pomiędzy mocarstwami (USA, Chinami i Rosją). Ważną kwestią będzie także kontynuowanie i utrzymanie priorytetów charakterystycznych dla państw nordyckich i bałtyckich, np. w zakresie kontynuacji prac Szwecji ([„Komentarze IES”, nr 356](#)) i Norwegii ([„Komentarze IES”, nr 228](#)) nad agendą RB ONZ 1325 pt. „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”. Coraz częściej podnoszonym

zagadnieniem są wyzwania wynikające z bezpieczeństwa technologicznego i braku stosownych regulacji odnośnie do nowych technologii, np. sztucznej inteligencji, automatyzacji i technologii kwantowej.

Wnioski. ONZ oraz inne organizacje międzynarodowe pozostają ważnymi forami, za pomocą których małe państwa Europy Północnej, takie jak Estonia i Norwegia, mogą koordynować reakcje społeczności międzynarodowej. Możliwości kształtowania przez nie agendy RB ONZ zwiększają się wraz z lepszym przygotowaniem i wykorzystaniem współpracy regionalnej i doświadczeń innych państw – np. Norwegia intensywnie kontaktowała się z przedstawicielami Szwecji i Estonii przed objęciem roli niestałego członka RB ONZ.

Wysuwane niekiedy obawy dotyczące możliwości uwikłania małych państw Europy Północnej w konflikty między stałymi członkami RB ONZ, co wiązałoby się ze spadkiem bezpieczeństwa Estonii, czy Norwegii, okazały się bezpodstawne. Ich dotychczasowa aktywność w RB ONZ wskazuje, że funkcjonują w niej na równych prawach z innymi państwami.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe działania Estonii i Norwegii w RB ONZ, można wskazać trzy dodatkowe obszary, w których mogą one zacieśnić współpracę:

1. wpływ zmian klimatu na niestabilność międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa może być interesujący zarówno dla części państw P5 (USA, Wielka Brytania, Francja), jak i afrykańskich niestałych członków RB ONZ (źródło destabilizacji i konfliktów na globalnym Południu);
2. przeciwdziałanie pandemii COVID-19, które obejmuje zarówno uczestnictwo w programie COVAX na rzecz sprawiedliwego dostępu do przystępnych cenowo szczepionek przeciwko COVID, jak i upowszechnianie rozwiązań technologicznych oraz cyfryzację niektórych obszarów życia gospodarczego i społecznego;
3. łagodzenie istniejących kryzysów humanitarnych w państwach regionu Sahelu i na Bliskim Wschodzie (Jemen, Syria), które nasiliły się w związku ze zmianami klimatu i pandemią COVID-19.